

El treball en xarxa: un model de recerca i acció participativa per promoure la cooperació de les famílies

Maria Jesús Comellas

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Pedagogia Aplicada
 mariajesus.comellas@uab.cat
 www.grode.org

Resum

En aquest article es presenta un projecte de recerca i acció participativa a partir de la creació de xarxes socials per promoure la participació de les famílies i dels agents socials de la comunitat amb l'objectiu de cohesionar el debat i les accions educatives en els municipis, en el marc del model ecològic. S'hi vinculen els microsistemes familiar i escolar amb els agents que pertanyen al mesosistema (veïnat, municipi, pediatria, teixit associatiu, etc). L'interès de la xarxa se centra a poder construir conjuntament uns eixos que orientin l'acció educativa familiar i la de les institucions considerant tots els punts de vista de les persones que pertanyen als diferents sistemes.

S'hi mostren uns primers resultats de la coordinació i del treball en diferents xarxes per palesar la fortalesa de l'aprenentatge compartit i un aprofitament de les idees de la mateixa xarxa i entre diferents xarxes.

Paraules clau: model ecològic, xarxes de participació, teoria de sistemes, recerca en acció participativa amb agents socials. participació familiar.

Resumen. *El trabajo en red: un modelo de participación para las familias*

En este artículo se presenta un proyecto de investigación y acción participativa a partir de la creación de redes sociales para promover la participación de las familias y de los agentes sociales con el objetivo de cohesionar el debate y las acciones educativas en los municipios, en el marco del modelo ecológico. Se vinculan los microsistemas familiar y escolar con los agentes que pertenecen al mesosistema (vecindario, municipio, pediatría, tejido asociativo, etc.). El interés de la red se centra en poder construir conjuntamente unos ejes que orienten la acción educativa familiar y la de las instituciones considerando todos los puntos de vista de las personas que pertenecen a los sistemas.

Se muestran unos primeros resultados de la coordinación y el trabajo en diferentes redes para evidenciar la fortaleza del aprendizaje compartido y el aprovechamiento de las ideas de la red propiamente y entre diferentes redes.

Palabras clave: modelo ecológico, redes de participación, teoría de sistemas, investigación en acción participativa con agentes sociales, participación familiar.

Abstract. *Active participant research Network model to promote participation by families*

An Active Participant Research project is presented that is based on the creation of Social networks to promote the participation of the community's families and social agents in order to make educational actions and debate in municipalities more cohesive, as part of the ecological model. The family and school microsystems are linked with agents belonging to the mesosystem (neighbourhood, municipality, paediatrics, associative network, etc). The Network's interest lies in being able to jointly construct axes to guide the educational action of families and institutions in consideration of all the points of view of the people belonging to the different systems.

The first results are shown of the coordination and work done in different Networks to show the strength of shared learning and the benefits gleaned from the ideas of the Network itself and between the different Networks.

Keywords: ecologic model, participant networks, systems theory, active participant research with social agents, family participation.

Sumari

Estat de la qüestió	La xarxa de debat educatiu en els municipis. Un projecte de recerca en acció
Les xarxes socials	La constitució de les xarxes
Procés de constitució i estructura d'una xarxa	La dinamització de les xarxes
Un model de participació de les famílies: xarxes de debat educatiu	Debat i conclusions
	Bibliografia

Estat de la qüestió

La complexitat de la societat actual demana amb urgència un canvi de mirada en relació amb la comunicació entre les institucions i, de manera especial, amb la família i l'escola, així com amb els altres professionals que tenen diferents responsabilitats d'educar i de guiar les joves generacions.

Quan emergeixen temes, sigui de rendiment escolar, de convivència, de salut o consum, creix de manera alarmant el retret entre uns i altres, tot buscant les causes de la vulnerabilitat del procés educatiu amb els consegüents problemes o situacions poc satisfactòries. Interpretacions de l'estil «la família no està implicada», «hi ha una desafecció educativa» o altres missatges que s'acostumen a associar a aquesta situació solament provoquen més allunyament i desresponsabilització.

Per poder encetar un camí que tingui sentit i que porti cap a una alternativa més positiva i de canvi no es poden fer judicis de valor respecte als comportaments de les persones o de les institucions, sinó que cal buscar els factors

que determinen o que incideixen en la situació per tal de proposar altres alternatives que permetin avançar en els reptes actuals.

Fins fa uns anys, la societat era estable, previsible i ordenada. Els marcs de la vida quotidiana estaven ben traçats: la família, la feina, l'educació i la classe social estaven ben identificats. Les condicions materials (feina, barri) eren comunes i estables per a grans sectors de població. De la mateixa manera l'escola, la família i l'entorn eren el marc de referència on es portava a terme la tasca educativa, la formació, i on hi havia els referents d'èxit personal (Subirats i Albaigés, 2006). Possiblement, per això tenia una certa eficàcia el model de relació entre institucions educatives, entre els professionals i les famílies.

Avui en dia, el mercat de treball i els mitjans de comunicació han obert a tots els sectors socials una finestra al món on els marcs de referència clàssics hi són poc presents i apareixen una varietat d'opcions en què les persones han de posicionar-se per tal de prendre decisions i valorar-ne les repercussions.

A aquest fet cal afegir que la societat actual és cada vegada més complexa i, per tant, comporta múltiples concepcions del món, de l'educació i especialment de les relacions entre institucions, entre professionals i entre professionals i la ciutadania a qui destinen les seves actuacions. Per tant, el model de persona experta que dona informacions ja seleccionades no desperta cap interès ni permet cap participació en profunditat perquè és un enfocament parcial que no considera suficientment les necessitats de la població cada vegada més informada, amb més vivències i amb una mirada més global.

Aquest canvi és, en bona mesura, positiu perquè vivim en una societat més oberta en què la persona té una major autonomia individual i és menys dependent del guiatge de persones o institucions, malgrat que aquesta obertura a la vegada pugui afeblir els vincles i el sentiment de pertinença a un col·lectiu amb la consegüent pèrdua de seguretat, el que provoca que, en molts moments, es demanin respostes externes a necessitats i situacions creades o no gestionades i per a les quals no es creu tenir recursos per resoldre-les.

Les xarxes socials

La societat de la comunicació, els recursos tecnològics i la mobilitat laboral i social han obert noves perspectives a la comunicació, intercanvis personals i socials, i ha donat pas a una nova estructura comunicativa entre les persones i les institucions que és la xarxa.

Les xarxes tenen com a gran potencial la possibilitat de fer intercanvis de tot tipus i permeten estructurar debats, accions amb més o menys proximitat i, a la vegada, la construcció d'informacions i de coneixement que poden incidir de manera immediata a mig o a llarg termini en la vida de les persones. Els recursos tecnològics faciliten aquesta comunicació i el seu funcionament, superant la necessitat de la presencialitat i la limitació geogràfica.

D'entre els diferents tipus de xarxa unes de les que ofereixen un major potencial comunicatiu i de suport personal i institucional són les xarxes socials.

Garbarino (1983) les defineix com un «conjunt de relacions interconnectades entre un grup de persones que ofereix uns patrons i un reforç contingent per afrontar les solucions de la vida quotidiana».

Per això, un dels beneficis de les xarxes se centra en l'ajuda emocional i la possibilitat de potenciar la comunicació i compartir experiències tot estretant les relacions entre els elements «NODES» (persones, organitzacions, països) sense que hi hagi d'haver una consideració prèvia dels seus atributs (professió, cultura...), fet que afavoreix poder pertànyer a una xarxa diferent segons múltiples tipus de relació possible (Molina, 2001).

En tots els casos el que es busca és la interacció que dona «feedback» (retroalimentació) entre les persones o NODES i permet contrastar idees i posicionaments, ofereix un suport afectiu i emocional, dóna informació i aporta experiències amb una perspectiva participativa que reconeix les competències personals i permet el procés de millora i de canvi. Tothom forma part de la xarxa de la qual es rep i a la qual s'aporta, dóna significació a les aportacions de totes les persones i connecta grups, professionals i individus que hi actuen (Rivas, 1995). Per tant, a través de les connexions entre «NODES» es faran circular les informacions i es construirà el coneixement.

Un dels avantatges de les xarxes és que no tenen una única forma organitzativa, concreta i determinada o han de perseguir un mateix objectiu. Hi ha molts tipus de models i cada un d'ells té una manera diferent d'estructurar-se i de participar-hi, i qui ho determina són les persones que en formen part. Per això, a Internet es veuen xarxes d'associacions, de persones, d'institucions. Algunes funcionen a partir d'iniciatives individuals que pretenen la coordinació entre persones que comparteixen les mateixes necessitats culturals, d'oci, de treball, de cura de les persones grans; altres han estat proposades per les administracions o pel teixit associatiu i estan adreçades a famílies o a persones amb una situació de vulnerabilitat: síndrome de Down, sordesa, cardiopaties... També es poden trobar actualment xarxes, potenciades des del treball social, per donar resposta a situacions de vulnerabilitat social pensades per a col·lectius amb risc d'exclusió o amb necessitats específiques.

Procés de constitució i estructura d'una xarxa

El que dóna entitat a una xarxa concreta és la consideració que té una forma organitzativa amb significat propi, respon a uns requisits (taula 1) i està formada per un conjunt de persones que comparteixen uns objectius que els uneix. Per tant, totes les persones a títol individual o representants d'algun col·lectiu se senten identificades com a membres, el que afavoreix el sentiment de pertinença i fa possible la seva dinamització.

Una altra de les condicions perquè la xarxa pugui tenir continuïtat i fortalesa rau en el seu procés dinàmic (taula 2), que ha de ser compartit pels diferents elements (NODES) i que ha de fer possible i afavorir la seva implicació.

Per tant, no es tracta solament de pertànyer-hi sinó de participar-hi, ja que no hi ha una estructura o organització vertical que en garanteixi la dinamització.

zació. Aquesta és una de les diferències respecte a models anteriors de «fer ús de serveis» per ser «protagonistes i agents actius» del que es vulgui aconseguir amb la comunicació, tenint cada persona o node de la xarxa totes les oportunitats i possibilitats que vulgui.

Taula 1. Requisits per constituir la xarxa

Conjunt	La xarxa és una entitat i no solament una suma de persones. És la mirada global que li dóna identitat, i en el moment en què té un símbol gràfic (logo) o/i verbal (eslògan) pot comunicar de manera clara i breu el seu objectiu.	
Estructurat	Com a unitat, té una estructura amb un sentit funcional que li dóna estabilitat, malgrat ser flexible en relació amb les persones que la configuren i al context on es crea i es dinamitza. Aquesta estructura té unes condicions que li donen estabilitat i que afavoreixen la sostenibilitat entre les que es prioritzen.	Potencial: recursos personals. Recursos: espais; materials tecnològics (web, blog...), tècnics i de difusió (radiofònics, diaris), que influeixen en el seu desenvolupament, funcionament i comunicació. Contextos: llocs on es produeix la relació, vinculats al territori per a les trobades presencials. Cal també que disposin de recursos per a la comunicació virtual en línia, i fins i tot que utilitzin recursos com la vídeo conferència. Límits: els propis de la xarxa que li donen identitat. Ha de poder crear altres límits més amplis que afavoreixin la permeabilitat per poder interactuar amb altres sistemes i xarxes.
Persones	Les persones que hi participen ho poden fer com a representants d'elles mateixes, d'un microsistema o d'un mesosistema.	
Propòsit	El funcionament de la xarxa té sentit quan es proposa uns objectius, un dels quals és el d'influir més enllà de les persones que la componen. Aquesta influència no ha de venir predeterminedada ni s'ha de mesurar quantitativament, i dependrà de la seva fortalesa, representativitat i dinàmica.	
Autoorganitza	La participació a la xarxa no ve determinada des de fora, sinó que és gestionada per les persones que la componen. Es promou la coresponsabilitat, sigui en la difusió i especialment en l'autoregulació que haurà d'adaptar-se segons temps, objectius assolits, metes, mitjans, retroalimentació, freqüències i horaris.	
Intercanvi	Un dels elements que li donen sentit és el de potenciar les interaccions amb altres microsistemes i en el marc del meso i l'endosistema. El reconeixement de la xarxa i de la seva dinàmica ha d'afavorir la seva influència.	
Obert	Les relacions amb altres xarxes i a la societat en general a través de les accions que es portin a terme potencien la seva eficàcia i en visibilitzen la influència.	

Taula 2. Processos dinàmics de la xarxa

Entrada	Procés, formal o informal, pel qual el sistema dona accés a noves persones de tal manera que hi hagi un acolliment i es garanteixi que hi ha una consideració equitativa sense que hi hagi criteris d'autoritat o poder per raons de formació, experiència, edat, sexe, cultura, professió o altres variables segregadores.
Reciprocitat	Compromís de les persones participants per fer el seguiment presencialment o de manera virtual dels debats, aportar recursos, establir vincles per relacionar-se i comunicar-se aprofundint en les temàtiques que es tractin.
Xarxes	Els membres busquen poder establir relació amb altres persones abans que incorporar-les, per donar a conèixer el treball i per fer-ne difusió també a altres sistemes.
Ampliació	Col·laboració, com a membres de la xarxa, amb altres sistemes per tal d'incorporar recursos que el mateix sistema no havia detectat; cerca de nous horitzons i participants.
Adaptació	No és un procés passiu sinó que comporta una actitud activa per influir, per avançar, per construir un coneixement compartit que ha de poder revertir en la millora del context i dels sistemes amb els quals està vinculada.
Socialització	Procés a través del qual cada persona adquireix coneixements, habilitats, per a la seva participació en el sistema, el que afavoreix que visqui la seva estada com un factor de progrés personal que li permet disposar de més competències i participar activament en els sistemes on està.
Desenvolupament	Grau de flexibilitat de l'estructura que li ha de permetre evolucionar, modificar aspectes funcionals o estructurals en la mesura que augmenta de complexitat i mida. La participació de les persones no ha d'estar dificultada per aquest desenvolupament i, en alguns casos, pot determinar canvis per potenciar-ne el desenvolupament sense perdre la identitat o l'eficàcia.

Un model de participació de les famílies: xarxes de debat educatiu

El model de xarxa social que es proposa i que té sentit per potenciar la participació de les famílies conjuntament amb les institucions, ha de reunir, com a sistema, una sèrie de condicions estructurals i funcionals (Sánchez, 1991) que li donin estabilitat i que puguin superar el lideratge de persones concretes, de suports institucionals, de voluntats polítiques per formar part de les dinàmiques pròpies dels sistemes socials. En aquest sentit, es concreta la proposta de la manera que s'ha estructurat per tal de poder mostrar les decisions preses, ja que una de les seves fortaleses és que sobrepassa els objectius de les xarxes de suport entre persones d'un col·lectiu amb vulnerabilitat i respon, fonamentalment, a la idea d'una xarxa social d'intercanvi i interès educatiu.

Precisament per a la implicació de tota la comunitat, cal pensar les xarxes educatives des de la perspectiva ecològica que les concep com a processos dinàmics encardinats en un context i que promou la interinfluència mútua que es dona entre les persones i els seus contextos de desenvolupament (família, escola, treball, veïnatge...), i s'ubicarien en el que Bronfenbrenner (1997) va denominar mesosistema (interacció entre els diferents microsistemes en els quals se desenvolupen les persones).

La teoria ecològica centrada en l'estudi de les relacions, en els ambients naturals, família, escola, barri, etc., ofereix la comprensió i les oportunitats de la complexa i permanent interacció de les persones en els ambients més o menys immediats on integrar les transaccions de suport que es generen (Bronfenbrenner, 1987), i és des d'aquest enfocament que l'ambient es considera com un conjunt d'estructures seriades.

El nivell més intern d'aquestes estructures el formen els entorns immediats anomenats MICROSISTEMES (família, escola o treball, barri...), que contenen la persona en desenvolupament, en una interacció cara a cara, personalitzada. En el nivell següent se situen les relacions entre aquests entorns immediats de la persona, que formarien el MESOSISTEMA. Hi hauria les zones escolars, les AMPA. Aquestes relacions permeten especificar les continuïtats-discontinuitats entre microsistemes i analitzar-ne les conseqüències i la manera de donar-hi resposta.

En el tercer nivell se situen els entorns on no està present la persona i, per tant, no hi participa; però en rep les influències. Parlem de l'EXOSISTEMA, on hi ha serveis comunitaris, serveis de salut, treball, serveis educatius..., entre altres. I en el quart nivell se situen els factors socioeconòmics i culturals de cada societat i que expliquen les diferències entre països, cultures, de tipus macrosocial. És el MACROSISTEMA.

Dins d'aquests sistemes, a més dels factors humans, hi ha tots aquells elements que configuren el context espacial: aspectes físics (habitatge, configuració d'un barri, sorolls...), elements presents en les interaccions que han de ser considerats en la valoració i intervenció comunitària.

Amb aquest enfocament es posa èmfasi en la idea que els processos adaptatius i inadaptatius de les persones no es poden comprendre sense considerar la manera com els canvis històrics i socials afecten el comportament, i per això cal considerar els factors situacionals i la interacció social com a mediadors del desenvolupament cognitiu del procés d'adquisició de la cultura.

Per tant, divergeix del plantejament que posa èmfasi en la motivació, els factors de la pròpia personalitat (sentiments, valors, fites) i la capacitat individual per dirigir la pròpia vida. Maslow (1991) ho estableix a través de la seva jerarquia de necessitats i esforços per arribar a aquestes fites d'autorealització i donar sentit i significat a la pròpia existència per veure la persona en permanent desenvolupament i canvi perdurable segons com percep el seu ambient i s'hi relaciona. Per això, el procés educatiu i la participació de les famílies com a individus i com a elements que formen part d'un sistema té sentit en aquest marc on es desenvolupen les criatures des de l'escola bressol fins al final de l'escola-

ritat obligatòria i posteriorment al llarg de tota la vida, considerant les relacions amb el context on es viu.

Els coneixements i les experiències individuals adquirits en els diferents moments i entorns tenen significació i es poden incorporar des d'una perspectiva integral amb altres individualitats que comparteixen el mateix sistema, i és a partir de la interacció que es poden buscar, de manera compartida, nous camins d'anàlisi, construir estratègies que superaran les accions individuals i s'integraran en la comunitat (Caron, 1996).

Aquests espais de participació de les famílies no tenen els mateixos riscos de reproduir les desigualtats socials o de gènere presents en altres àmbits, ja que la xarxa és percebuda com una comunitat on els seus membres compten amb el reconeixement, la seva coresponsabilitat i implicació dins del funcionament col·lectiu.

Es planteja, doncs, una organització que actua en un mesosistema i que permet les relacions i la participació de les persones buscant uns objectius compartits que possibiliten considerar la diversitat d'interessos i necessitats per afavorir l'acceptació de les línies d'acció proposades.

Perquè sigui possible un treball integrat i participatiu és fonamental que s'emmarqui en la metodologia que respongui als principis de la recerca en acció participativa, ja que va més enllà de ser una xarxa social de relacions d'oci i respon a l'objectiu de compartir el coneixement en matèria educativa de què disposa cada persona o nucli de la xarxa.

La xarxa de debat educatiu en els municipis. Un projecte de recerca en acció

El projecte que es presenta ja té una vigència de nou anys i s'ha implementat en onze municipis; actualment, es porta a terme a set de la província de Barcelona. Respon a un projecte de la Diputació de Barcelona en la seva voluntat de donar suport als municipis i a les famílies. El procés que s'ha seguit per constituir-lo respon a les condicions teòriques que s'han exposat en l'apartat anterior i es concreten a continuació per tal de mostrar-ne la implementació.

Els objectius que s'han perseguit, des del seu inici, han estat explicats per tal de posar en evidència el potencial i coneixement que, amb la participació i debat, es podria anar elaborant amb la mútua col·laboració i donar lloc a un coneixement més elaborat i compartit que formaria part del patrimoni o capital cultural i social de la comunitat (Bourdieu, 2003), i que es transformaria en un recurs en el moment en què formaria part d'una construcció negociada i es traduiria en un coneixement més elaborat que permetés donar resposta a les necessitats complexes del procés educatiu de la comunitat modificant les accions i reforçant la identitat, els valors i les creences per poder avançar en el procés educatiu.

La constitució de les xarxes

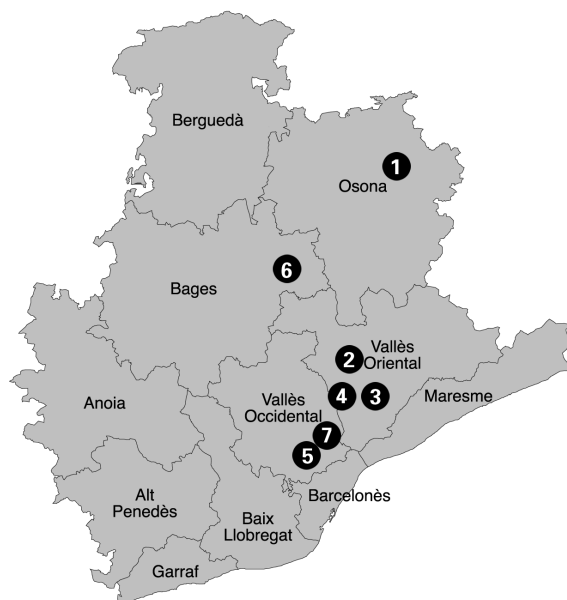
En primer lloc s'ofereix el marc conceptual de l'estructura i la manera com s'ha concretat (taula 3) i que permet entendre el plantejament i l'organització de la xarxa de manera que pugui tenir una entitat organitzada i participativa.

Taula 3. Concreció de la constitució de les xarxes

Conjunt	La xarxa que s'ha creat a cada municipi s'ha liderat des de la voluntat municipal (gràfic 1), i ha estat proposada a tots els sistemes del municipi i s'ha fet ressò a la participació. A partir de les primeres respostes s'ha construït una identitat amb un símbol gràfic (logo) o/i verbal (eslògan) que permet comunicar de forma clara i breu l'objectiu) (gràfic 2), per tal d'afavorir-ne la presència i influència i augmentar la participació.
Estructurat	Com a unitat té una estructura diferent segons la identitat i la grandària del municipi. Aquesta estructura té unes condicions que respecten la dinàmica del lloc on s'implementa i afavoreix la sostenibilitat. Potencial: personal tècnic municipal i voluntariat. Recursos: espais públics, tecnològics (web, blog...), tècnics i de difusió (radiofònics, diaris), segons el municipi i que afavoreixen el seu desenvolupament, funcionament i comunicació i que donen visibilitat a la xarxa. Contextos: la relació es dona en espais que la xarxa posa a disposició (centres educatius, biblioteca municipal...) per a les trobades presencials. Per a la comunicació virtual en línia, actualment no hi ha problema i s'ofereixen a les famílies, si és necessari, els espais educatius del municipi. Límits: no n'hi ha, i es promou la permeabilitat per poder interactuar amb altres sistemes i xarxes.
Persones	Les persones que hi participen ho fan com a representants d'elles mateixes o dels micro sistemes i dels mesosistemes: família; escola; associacions esportives; regidories d'educació, cultura, esports; treball social, pediatria i salut; EAPS; lleure.
Propòsit	A partir del debat es formula un objectiu (una temàtica) que donarà peu a un treball durant un període de temps. Aquest treball influirà més enllà de les persones de la xarxa. Aquesta influència no ha de venir predeterminada ni s'ha de mesurar quantitativament, i dependrà de la seva fortalesa, representativitat i dinàmica; però comportarà una elaboració documental, difusió i visibilització pública.
Autoorganitza	La participació és gestionada per les persones que la componen. Es fa difusió, i s'adapta a la disponibilitat de les persones, acostuma a ser mensual, hi ha negociació per a la franja horària i, en alguns casos, es concreta amb alternança horària per potenciar la participació.
Intercanvi	Periòdicament hi ha interaccions amb altres micro sistemes i en el marc del meso i l'endosistema. El reconeixement de la xarxa i de la seva dinàmica ha d'afavorir la seva influència.
Obert	Les relacions amb altres xarxes i a la societat en general es porta a terme anualment i s'aprofiten les accions socials que donen espai per a la participació: congressos, jornades, cursos de formació per a professionals municipals...

Les xarxes actuals se situen en el territori, tal com mostra el gràfic 1.

Núm.	Població	Comarca	Nom	Logo
1	Torelló	Osona	Xarxa de debat educatiu	 xarxa de debat educatiu
2	Bigues i Riells	Vallès Oriental	Eduquem a una	
3	L'Ametlla del Vallès	Vallès Oriental	Tots eduquem	
4	Parets del Vallès	Vallès Oriental	Educació, família i municipi	
5	Badia del Vallès	Vallès Occidental	Badia educa	
6	Consorci del Moianès	Bages	L'educació, un repte de tots	
7	Sta. Perpètua de Mogoda	Vallès Occidental	Debat educatiu	

Gràfic 1. Identificació de les xarxes educatives.

La dinamització de les xarxes

A partir de la constitució de la xarxa, l'altre aspecte que cal considerar com a bàsic i comú a totes elles és la dinàmica (taula 4) que es porta a terme i que ha de respondre també a unes condicions, a la vegada que aporta uns beneficis per a les persones que en formen part.

Taula 4. Dinamització de la xarxa

Entrada	El procés seguit ha estat de convocatòria directa a centres educatius, AMPA, teixit associatiu i altres canals informals per tal de donar accés a i acolliment a totes les persones i grups interessats en educació. S'ha evitat qualsevol criteri que pogués segregar o posar barreres per raons de formació, experiència, edat, sexe, cultura, professió o altres variables segregadores.
Reciprocitat	El compromís que es demana a les persones participants és el de seguiment presencial o virtual a les trobades en què es faran els debats per tal d'aportar el seu punt de vista i el del sistema al qual representen. També es demana transmetre a altres persones les idees per tal d'ampliar la comunicació, aprofundint en les temàtiques que es tractin.
Xarxes	Els membres busquen establir relació amb altres persones per incorporar-les, donar a conèixer el treball i per fer-ne difusió també a altres sistemes. Per això es fa una acta després de cada trobada i es posa a la web del municipi; també s'ha construït un blog per tal d'obrir espais de debat en línia.
Ampliació	La col·laboració, com a membres de la xarxa, es fa en la mesura que les persones donen a conèixer la xarxa. Això potencia la participació fins i tot de persones que no estan en el municipi però que hi treballen.
Adaptació	En el moment en què hi ha un clima positiu és relativament fàcil crear una actitud activa per avançar i construir un coneixement compartit que es concreta en l'elaboració de materials o documents que es donaran a conèixer com a treball de la xarxa.
Socialització	Els coneixements fruit de la seva participació és un factor de progrés personal que permet disposar de més competències i participar activament en els sistemes en què està, i afavoreix una major implicació i fer propostes cada vegada més àmplies i participatives (concursos amb implicació dels alumnes del municipi, fires, jornades, etc.).
Desenvolupament	El grau de flexibilitat de l'estructura s'adapta a cada municipi. Així, la xarxa del Moianès, que està composta per nou municipis petits, s'organitza a través del Consorci, fet que no es dona en cap altre lloc. Aquesta adaptació permet evolucionar i modificar aspectes funcionals o estructurals. En la mesura que augmenta de complexitat per la temàtica, cal adaptar-ho per tal que sigui satisfactori.

Debat i conclusions

Els eixos fonamentals per al debat es deriven del plantejament que s'ha fet, i estan centrats a veure les dificultats que es posen en evidència en la implementació d'un model participatiu com és la xarxa i analitzar la necessitat de replantejar alternatives per a la participació de les famílies per tal de trobar oportunitats malgrat les possibles dificultats, especialment en el cas que no hi hagi fàcil accés als recursos telemàtics.

Els municipis i les comunitats han de fer una aposta clara per promoure la participació en les decisions educatives com a dret de totes les persones com a ciutadanes, i, per tant, ha de ser una aposta política més enllà de les qüestions concretes de canvis de govern.

En aquest moment no és possible tenir una visió o fer una anàlisi dels comportaments i les motivacions de les famílies com si es tractés de persones ignorants o incompetents —prescindint de la seva participació tant en el debat com en la seva interpretació—, per tal de trobar un model estable de treball i de col·laboració que ha de permetre afrontar els nivells de desigualtats, tot afavorint les oportunitats de convivència i d'aprenentatge.

Per això, el debat que proposem se centraria a buscar espais en els quals es puguin exposar les necessitats i els interessos que no estiguin predeterminats des d'una mirada etnocèntrica, o des d'un punt de vista professional, per tal de trobar, conjuntament, metodologies adequades al moment actual, a les realitats diferents, a les possibilitats de tots els col·lectius i als diferents models de tenir cura dels fills.

Aquesta cerca col·lectiva ha de permetre el consens i la cooperació necessaris que han de permetre crear espais de confiança imprescindibles per poder donar resposta a les necessitats de la infància i l'adolescència del municipi.

Bibliografia

- BOURDIEU, P. (2003). *Capital cultural, escuela y espacio social*. Buenos Aires: Siglo Veintiuno.
- BRONFENBRENNER, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- CASARES, R. i CÉSPEDES, A. (2006). «Educació i comunitat». A: *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Bofill, Finestra Oberta, 48, 68-80.
- CARON, J. (1996). «Una teoria ecològica para la intervención comunitaria: acceso y conservación de recursos». *Intervención Psicosocial*, 14, 53-68.
- COMELLAS, M. J. (2006). «Nuevas alternativas y modelos en la relación familia-escuela y profesionales de la comunidad». *Revista Cultura y Educación*, 18 (3/4), 295-309. Madrid.
- (2008). «Les besoins de soutien socio-éducatif des familles dans le cadre du placement dans un milieu de familial élargi». *La Revue internationale de l'éducation familiale*, 23, 143-156.
- (2009). *Família i escola. Compartir l'educació*. Barcelona: Graó.
- (2009). *Educar en la comunidad y en la familia. Acompañando a las familias en el día a día*. València: Nau Llibres.

- (2009). «El espacio educativo en el territorio. Redes de debate educativo interprofesional con y para las familias del municipio. Ejes y estrategias de actuación». A: D. A. *Escuela y territorio. Experiencias desde los centros y la comunidad*. Barcelona: Graó.
- COMELLAS, M.J. i altres (2005). *Programa de formació per a l'acolliment en família extensa*. Barcelona: Obra Social Fundació La Caixa.
- D. A. (2007). *Educòmetre*¹. Vic: DIAC.
- FERRER, G.; ALBAIGÉS, B. i MASSOT, M. (2006). «La participació de les famílies en el treball integrat». A: *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Bofill, Finestra Oberta, 48, 92-110.
- GARBARINO, J. (1983). «Social support networks. Rx for helping professionals». A: WHITTAKER, J. K. i GARBARINO, J. (eds.). *Social Support networks: informal helping in the human services*. Nova York: Aldine.
- MOLINA, J. Luis (2001). *El análisis de redes sociales*. Barcelona: Plaza y Janés.
- (2002). *La gestión del conocimiento en las organizaciones*. Buenos Aires: Libros en Red.
- MASLOW, A. (1991). *Motivación y personalidad*. Madrid: Díaz de Santos.
- RIVAS, Myrna (1995). «La participación social y las redes sociales de los inmigrantes en España: análisis desde una perspectiva psicosocial comunitaria». *Cuaderno de Relaciones Laborales*, 6, 163-181. Madrid: Servicio de Publicaciones, Universidad Complutense.
- SÁNCHEZ, A. (1991). *Psicología comunitaria*. Barcelona: PPU.
- SUBIRATS, J. i ALBAIGÉS, Bernat (coord.) (2006). *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Bofill, Finestra Oberta, 48.
- SERVAN-SCHREIBER, Jean Jacques (2000). *La revolución del conocimiento: nuevo desafío americano*. Barcelona: Plaza y Janés.

1. És un material, elaborat en el marc de la Xarxa de Debat de Torelló, com una «paleta de colors», que planteja què es pot demanar per intervals d'edat: 0-3, 3-6, 6-9, 9-12 i més de 12. Dóna suggeriments per saber per què i com aconseguir-ho. Ha estat elaborat per professorat, pares i mares, pediatria i professionals diversos, tècnics municipals —d'educació, treball social i joventut—, en el marc d'una xarxa de debat educatiu promoguda per la Diputació de Barcelona a l'Ajuntament de Torelló.